

slovenščina važna. Ti plačaš, on mora gledati, da ti prijazno postreže i ti priljudno ustreže tudi s slovenščinoj.

V kavarnah i gostivnicah, kamor zahajate, poskerbite, da se najdu nekteri slovanski časniki. To je znamenje, da v takom mestu rodoljubi živé.

V kazinah, čitavnicah, glediših, v besedah skerbite, da se tudi nečto slovenskoga za čitanje naruči, nečto slovenskoga deklamira, kaka slovenska pesem zapoje. V svojej domačej deželi ne derži se, kakor da bi bil le gost; ne zanemarjaj milih maternih glasov!

Pri svečanostih naj se tudi slovenščina ne posadi v kot. Ako je svečanost cerkevna, naj ne manjkajo propoved (pridiga) slovenska, pesmi slovenske i molitve slovenske; ako je svetovna, budite napisi, prozraki¹⁾, poputnice²⁾ slovenske; pri gostii pogovor budi slovenski, isto tako zdravice i pesmi, ktere se zapoju. Brez petja ni slovenske svečanosti. Zdravice znaju najlepše Horvati i Serblji. Najlepše poklikovanje za Slavene, kterogakoli plemena, je klic: Slava!

6. Napise napravljajmo slovenske, na primer, v cerkvi na oltarji, ali na cerkvenih zastavah (banderah), na pokopališčih i križih, na postajah (štacijonah) sv. križevnoga puta... To bi se imelo samo po sebi uže razumeti, pri nas se mora pa to opomenuti. Nedavno sem vidil v jednoj slovenskoj krasno ponovljenoj cerkvi v Koruškoj i jeden cirilski nadpis, namreč: verh oltarja pozlačen križ i pod križem obče znana slova: В ТО ЗНАМЈА ПОБѢДИШЬ (V to znamja pobediš).

Opominjajmo naše gospode župane i ostale gospode, ktere to zadeva, da se zraven cest i putov tiste table, na kterih stojé imena vesi, krajev, tergov i mest, napišu v dveh jezikih, to je, po nemečko i po slovensko. Kako je to potrebno, sem se jaz prepričal uže kakor dijak.

Povabili su me na berbu v vinograd Rittersberg v prijetnu dolnju Štajersku, kde popred ješče nisem hodil i su mi povedali po nemečko, da ta kraj lahko najdem, samo da grem skoz „Klagenfurt, Bleiburg, Gonowitz v Windischfeistritz i tam da poprašam po vinogradu. Kako se ti kraji po slovensko imenuju, to sem uže sam vedil i da „Gonowitz“ su Konjice, sem gredé zbaral. V Slovenskoj Bistrici poprašam za vinograd i mi poveju, pa sopet po nemečko, da naj idem za mestnoj cerkevjo po tamošnjem putu ravno napred črez polje, zatim skoz gojzd k mlinu „Teufelsmühl“ i tam da poprašam, kde je vinograd Rittersberg. Tako sem storil. Hodim i hodim, put mi začne dosadjivati, noč se približuje, pred seboj imam gojzd, za gojzdom stermne visoke gore, puta ne znam, mene je začelo skerbeti, da po temi v gojzdu ne zaidem, da bi moral ostati pod milim nebom. K sreči me srečata jedna moštva i ženstva. Saj znam slovensko, si mislim jaz, i zapitam človeka:

Prosim, povej mi, ali pelje ta put v Rittersberg? Ona dva se pogledata i on odgovori: Toga ne vem, da bi se tu pri nas kak vinograd tako imenoval.

Jaz. Najpopred moram priti k mlinu „Teufelsmühl“. Ali pridem po tom putu v Teufelsmühl?

Ona dva se spet pogledata začudjeno i on reče: To ime mi je celo neznano, kako se imenuje po slovensko?

Jaz. Toga ne vem — po slovensko bi semlinu morebiti reklo: Hudičev mlin.

Oba me pogledata začudjeno i on reče: Toga imena ješče nisem slišal svoje žive duí.

Jaz. Ne vem, kako bi se ta mlin mogel ješče imenovati; morebiti: Satanov mlin? ali morebiti: Vragov mlin? Vsi trije smo premišljevali. Sada v jeden mah se začne človek smeјati rekoč: Tomu mlinu se pravi: Zlodjev mlin! Neimate več daleč do njega, ne morete zajiti, samo puta se deržite.

Nisem šel daleč, pridem k mlinu, pred mlinom sedi

mlinar i ga vprašam: Ali je tukaj.... mlin? Meni se je činilo nespodobno prašati ga, ali je tu „Zlodjev mlin“. On pa ves prijazen vstane i mi odgovori: Da, tu je „Zlodjev mlin“ i jaz sem Zlodjev mlinar, i mi pokaže vinograd, kamor sem bil namenjen i kamor sem imel samo nektare stupinje.

Ali bi bilo potreba takoga škarcanja i mešetovanja, ako bi na cestnih i putnih tablah bila napisana imena vesi, krajev, tergov i mest po nemečko i zraven tudi po slovensko?

Ali su te table napisane nekde na Slovenskem v obeh jezikih? *) (Konec sl.)

Ozir po svetu.

Černogorski zakonik.

Omenile so „Novice“ že ob svojem času, da je knez černogorski Danilo svojemu narodu dal nove postave, ki jih v 95 razdelkih zapopada černogorski zakonik. Radoveden sem prebiral Danilove postave, in ker sem si večkrat mislil, da bi tudi bravei „Novic“ radi morebiti kaj slišali o njih, sem si izpisal nektare, ter jih podam bravcom Novičnim. Zakoniki so zercala, v kterih se ogleduje življenje narodov. Nate čertice iz zakonika černogorskoga, jugoslavenskoga naroda, v kterem je marsikaka prav praktična, narodu primerjena postava.

Kneza nihče ne sme razžaliti; nihče ne sme kaj slabega zoper njega govoriti ali zoper njega šuntati; kdor razžali osebo ali čast vladarja, naj se kaznuje kot morivec.

Vse sodbe na smert se morajo njemu v poterjenje predložiti; njemu gré oblast pomilostenja.

Kdor ovádi (zatoži) sodnika, da se je dal podkupiti, prejme 50 tolarjev plačila, ktere plača podkupljeni sodnik. Tak sodnik se tudi odstavi in plačati mora še 120 tolarjev pokore.

Kdor razžali čast sodnikovo ali kakega starašina ali ga opravlja, plača 10 tolarjev; sodnik pa, predstavnik (predstojnik) ali starašina sela, kteri Černogorca ali Berdanca na njegovem pštenji razžali, plača 20 tolarjev globe.

Vsak izdajavec naše domovine in naših bratov, kteri se v kako reč, ktera bi naši deželi škodovati utegnila, z našimi sovražniki zmeni, ali skuša naš narod pobuniti (spuntati) ali ga res pobuni, se ima ustreliti, če dve verjetne priči to spričate. Tacega izdajavca domovine in hudodelca sme vsak Černogorec in Berdanec brez razločka umoriti, ko zvé, da je izdajavec in da ga naša deželna gosposka zasleduje. Kdor tacega izdajavca skriva, ali pa kdor zvé, da je tak človek izdajavec, pa ga ne ovádi ali ne umori, se ima tako kakor izdajavec zasledovati in umoriti.

Ob času vojske mora vsaki možki svoje orožje uzeti in nad sovražnika svoje domovine in morivca naše svobode iti.

Kdor se brani zoper občnega sovražnika v boj iti, se tedaj strahljivca in za domovino nemarljivega pokaže, naj se mu vzame orožje in vse svoje žive dni ne sme več orožja nositi in za vselej naj se mu odvzame poštenje; „verh tega naj se mu opaše ženska opregača (prednik ali predpas) v znamenje, da ni možkega serca v njem (da je figa mož)“.

Kadar deželi kakoršna kolj nevarnost pretí ali žuga, ima vsak predstavnik svoje može v orožje poklicati; kdor ne pride, naj ga ustrelé.

Kdor kakemu vinemu (krivemu), kterega hoče gosposka v oblast dobiti, bodi si kakor kolj pomaga, da pobegne, zapade tisti kazni, v ktero je bil obsojen begún, in bodi si tudi v smert.

Čez mejo deželo sosedno napadati je ob času miru prepovedano, in kdor v ptuji deželi kaj hudega stori, se ima za to ravno tako kaznovati, kakor če bi bil to nad Černogorcom storil.

*) Na Krajskem povsod, ker tako veli poseben ministersk ukaz poslednjih let.

¹⁾ Transparent. ²⁾ Marsch.

Kdor nerazžaljen in brez pravične brambe samega sebe, kakega Černogorca ali Berdanca po sili ali hudovoljno umori, se ne more z nobenimi denarji odkupiti, ampak ustreljen bodi; ako pa morivec iz dežele pobegne, se kaznuje s tem, da se mu njegov delež hiše in družega premoženja odvzame in deželni denarnici izroči, kar se za to skupi. Morivec se ne sme nikoli več domú verniti; kdor ga pod streho vzame, naj se umori. Tacega hudodelca, in pa tudi njegovega zagovarjavca sme vsak Černogorec in Berdanec kakor tudi brat umorjenega umoriti.

Kadar kdo kakega drugega s puško ali z nožem rani, se imajo rane pravično ceniti; kazen za-nje je zapor (ječa) ali pa globa, ktera pride v deželno denarnico.

Kdor siloma ali hudovoljno nedolžnega z orožjem ali s palico samo zato rani, da bi veljal za junaka ondi, kjer junaškega djanja ni treba, mora za ranjenje dvojno globo plačati.

Kdor sebi ali pa kakemu drugemu nalašč roko ali nogo pokveči, plača 100 tolarjev; če pa je storil to brez namena, pa 50 tolarjev; — kdor koga po glavi udari in rani ali komu oko iztakne, plača 60 tolarjev. Zdravljenje plača tisti, kateri škodo naredi.

Kdor nedolžnega z nogo bacne ali s cevko svoje pipe (fajfe) udari in rani, plača za vsak mahljej 50 cekinov. Ako udarjeni takega, ki ga udari, koj takrat v svoji prvi jezi umori, je pravde konec in zavoljo takega umora nima nobena sodba več biti. Ravno taka je, kadar kak tat pri tatvini ob svoje življenje pride. Ako pa udarjeni tistega, ki ga je udaril, še le čez eno uro umori ali drugi dan potem (tedaj s pomislkom), se ima kaznovati kakor tisti, kateri koga iz namena umori.

Kar se tiče kervne osvete (kervavega maševanja) veli §. 39: Šega, ne le nad dolžnim in morivcom, temuč tudi nad njegovim nedolžnim bratom se maševati, je od danes za naprej oestro prepovedana, in kdor kakega nekrivega umori, se ima v smert obsoditi. Samo morivci se smejo ustreliti, ktere sodnija zasleduje, ne pa brat, žlahtnik ali kdo drug, kateri moritve ni deležen; kajti samo ta naj dá življenje, kateri je hudo delo storil.

Dvoboj je pripušen, toda ne priča svedokov (prič) ne priča zbranih možakov; priče dvoboja plačajo po 100 tolarjev globe.

Požigavec plača svoje hudodelstvo z življenjem; pogorelec ga sme umoriti.

Kdor hoče kakoršno kolj nepremakljivo posestvo prodati, ga mora najpervo svojim žlahtnikom, in sicer pred pričami na prodaj ponuditi; ako mu ti niso kupci ali ne morejo biti, ga mora ponuditi svojemu sosedu. Ako mu tudi soded ni kupec, sme to svoje premoženje kteremu kolj seljanu ali takemu ponuditi, kateri je tistega rodú; toda pred mora s pričami in pismi dokazati, da žlahtniki ga niso hotli kupiti.

Sinovi morejo samo z dovoljenjem svojih staršev iz družinstva stopiti.

Kar si je oče sam pridobil, more po svoji prosti volji med sinove razdeliti. Slednji je gospodar svojega premoženja in ga more po svoji volji razdeliti ali prodati. Hči ne dobí dote, kadar se omoži, temuč samo, kar ji starši iz svoje volje dajo.

§. 59. razklada potrebnost davkov s tem, da je „praha i olova“ (smodnika in svinca) pred vsem treba, in kaže dalje na ceste in druge reči, kterih je deželi treba.

Kdor se brani davke plačevati, se ima kaznovati kakor izdajavec in sovražnik domovine; kdor skriva reči, ki so davku podveržene, naj mu jih odvzamejo starašini, in kar se za-nje skupi, razdelé med se može, ki so to reč razsodili.

Kdor pride prihodnjič k sodbi, se zoper kaj pritožiti, pa ima kamen ob vrat navezan, dobí šeske, naj je kriv ali ne.

Vsakdo, kateri je vtretjič tatvine kriv spoznan, naj se obsodi v smert. Kdor ustrelí tatú, kadar krade,

dobí 20 tolarjev plačila; al slednji naj se varuje, da ne ustrelí nedolžnega, če ne, ravná sodnija ž njim kakor z morivcom“.

Kogar zasačijo pri cerkveni tatvini, mora življenje za to dati, ravno tako tudi, kdor krade deželno strelivo ali se tega kakor kolj po krivici polasti.

Ako pride tat, kadar krade, ob življenje ali dobí kako rano, ni treba nikakoršne pravde več o tem; kajti pravica govori: cela dežela naj zasleduje in kaznuje tatú kakor morivca.

Kdor dela na sejmišu ali tergu nepokoj, plača 20 tolarjev globe ali pa dobí šeske. 25 tolarjev pa plača, kdor se v cerkvi krega ali nespodobno obnaša.

Doslej je bila šega, da so si, kadar je kdo v hiši umrl, može in žene lasé postrigli, se po obrazu spraskali in več časa spraskani okoli hodili; to je od današnjega dné prepovedano. Kdor se zoper to prepoved pregreší, plača pervikrat 2 cekina globe.

Šega, še druge dneve kakor dan svetnika varha praznovati in darove deliti, ima nehati, ker zavoljo takih stroškov hiša terpi in ljudje obožajo. Kdor se zoper to prepoved pregreší, plača dva cekina ali pa pride v zapor. Dosti je, da se praznuje po naši serbski šegi samo hišni patron, v spomin kersta naših dedov.

Begún, kateri pride v „našo svobodno deželo“, uživa popolnoma varstvo. Tudi slednji drug, bodi si ktere kolj vere ali národnosti, če prav naše ne, more tukaj mirno živeti ter svobode in pravice vsacega Černogorca deležen biti; sodil se bo pa tudi vselej po zakoniku naše dežele.

Kratkočasno berílo.

Gradišče.

Národská pravlica.

Pred nekoliko leti mi je zapisal v „Celjsko Slovenijo“, ktera pa je sedaj po odhodu rodoljubnih dijakov, žala mi majka! — zamerla, dijak F. Ogradi, sledečo pravlico:

Pol ure od Gornjega grada stoji prijazen hribček, ki je po eni plati zidu podoben iz stermih gladkih pečin, na verhu in po celi drugi strani pa je z lepimi košatimi smrekami obraščen. V eni uri komaj ta hribček obhodiš, kterege na eni strani tiho šumeči potok „Dreta“, na drugi pa zeleni travniki in majhno polje obdajajo. Na tem griču so tri globoke votline, kterim pravijo „Vertače“, eno globoko jamo „Žijavka“ zovejo, zato menda, kajti kakor strašen zmaj proti nebu zeva. Marsikaj pripovedujejo od tega griča, ki se „Gradišče“ imenuje.

Stala je nekđaj blizo tukaj grajščina, ki je mejila Štajarsko in Kranjsko, od ktere pa sedaj ni sluha ne duha, in ta grajščina je berž ko ne ravno na tem mestu stala, kjer sedaj „Gradišče“ stoji. Odtergalo se je bojéda nekaj planine, kateri „Petelinek“ pravijo, in se na grajščino prekucnilo ter jo na veke pokrilo. Pozná se na planini ravno taka jama, da bi se ta hribček v njo prilegel. Ravno pod planino teče gori imenovani potok, ki je menda planino tako dolgo spodjedal, da se je od nje odtergala, ker je apnéno kamenje celó kerhko. Da je pa tú grajščina stala, priča ime griča. Tudi najbližnejši kmet se „Zagradišnik“ imenuje, ker ima za gradiščem hišo in polje. — Ljudje pripovedujejo to-le pravlico: Po votlini „Žijavka“ se pride v serce griča. Nekđaj je neki pastir v njo zlezal in v krasne izbe velikega poslopja zabredel. Tú najde mlade gospodične in pod zlato mizo, na kateri so kupi denarjev ležali, hudega črnega psa, ki ga popasti hoče. Ali gospodične se pastirja usmili, ter ga rešijo in mu povejo, da bodo tako dolgo mogle terpeti, dokler jih neki kosec ne reši, potlej ga na verh peljajo in on srečno domú dojde. — Nekega jutra, ko je ravno ta pastir na bližnjem travniku kosil, pride ena tistih gospodičin, prinese polno ruto denarjev, ter reče: „Rosi, rosi!“ Kosec plah ostermí in hoče zbežati. Gospodična pa milo